

Públic

COM ELS DOGMES NEOLIBERALS ESTAN

OBSTACULITZANT LA RESOLUCIÓ DE LA PANDÈMIA

Vicenç Navarro

Professor de Health & Public Policy, School of Public Health en The Johns Hopkins University; Catedràtic Emèrit de Ciències Polítiques i Polítiques Públiques, Universitat Pompeu Fabra; i Director del JHU-UPF Public Policy Center

5 de febrer del 2021

Ens trobem immersos en una de les crisis socials i econòmiques més grans que el món hagi viscut mai. L'evidència científica que dona suport a aquesta observació de la realitat és aclaparadora. Indicador rere indicador (des dels de mortalitat de la població fins als d'ocupació) mostren l'enorme dolor i patiment que està causant la pandèmia. I la gent ho sap. **Els nivells de cansament, frustració i enuig** que la majoria de la població està assolint a gran part dels països a ambdós costats de l'Atlàntic Nord **preocupa en gran mesura els centres de reflexió més importants dels establishments econòmics i financers**, així com els **fòrums polítics i mediàtics** que els són afins a cada país.

Sobre el que no es parla als debats sobre la pandèmia

I, en conseqüència, està tenint lloc un gran debat i discussió sobre com respondre a aquesta pandèmia. **Però en aquest debat comencen a abordar-se temes que fins ara eren intocables.** M'explicaré. Però hi ha una dada que no s'aborda en aquests fòrums polítics i mediàtics i que és d'una gran importància. **Sabem ja com controlar, contenir i, per tant, superar la pandèmia.** Disposem dels coneixements científics i dels recursos necessaris per solucionar alguns dels principals problemes que existeixen i evitar tantes morts. **És més, coneixem com podria controlar-se la pandèmia per recuperar cert grau de normalitat.** El lector hauria de conèixer aquesta realitat. **La ciència sap avui com podria anar-se resolent.** I no em refereixo només a la ciència virològica i epidemiològica i d'altres ciències bàsiques en salut pública, sinó també a les aplicades, com ara les ciències socials i econòmiques. **Sé de què parlo. També soc professor de la Johns Hopkins University,** inclosa la seva ben coneguda Escola de Salut Pública, des d'on es realitzen els ben coneguts estudis sobre la pandèmia, reconeguts i citats a nivell internacional. **I li puc assegurar que sí, se sap com controlar la pandèmia. Sabem, per exemple, que no hi podrà haver recuperació econòmica sense contenir abans la pandèmia.** Ignorar aquest segon aspecte per corregir el primer, tal com va fer l'administració Trump, ha conduït a un desastre econòmic, social i de salut. No hi ha cap país que ho hagi aconseguit. De nou, hi ha milers

de dades que mostren el gran error d'ignorar aquesta realitat. Ara bé, **el lector es preguntarà: si saben com controlar la pandèmia i tenim els recursos per fer-ho, per què no es fa? I una altra pregunta que deriva de l'anterior és: per què els mitjans no n'estan informant i els governs no estan actuant?**

El silenci eixordador sobre per què no es resol el que és resoluble

La resposta a l'últim interrogant és fàcil de conèixer, i té a veure amb la ideologia i cultura dominants en aquests països, la qual cosa dificulta anar més enllà del que el pensament hegemònic permet considerar. Un d'aquests obstacles és, per exemple, **el sacrosant "dogma de la propietat privada"**, que es considera fonamental per a la pervivència de l'ordre social, un ordre que està marcat per un altre dogma, el de **les també sacrosantes "lleis del mercat"** com a millor sistema d'assignació de recursos. **Aquests dogmes regeixen el comportament dels establishments politicomediàtics de la majoria de grans països a ambdós costats de l'Atlàntic Nord, i han jugat un paper essencial a obstaculitzar el control de la pandèmia.**

Un clar exemple d'això. El perquè de l'escassetat de vacunes

Tal com vaig assenyalar en un article recent (**"Per què no hi ha prou vacunes anti-coronavirus per a tothom?", *Públic*, 30.12.20**), el principal problema que hi ha en el control de la pandèmia avui al món és la manca de vacunes contra el coronavirus, escassetat que fins i tot es dona als països considerats rics a ambdós costats de l'Atlàntic Nord, **la qual cosa és absurda, ja que els països rics (i, per cert, un gran nombre de països pobres) tenen els recursos per produir-les**. De fet, el desenvolupament de la part més essencial en la producció de les vacunes més exitoses (**Pfizer i Moderna**) s'ha fet amb fons públics, a institucions públiques, als països rics (i, sobretot, als EUA i a Alemanya). Ho reconeix ni més ni menys que el **president de la Federació Internacional d'Indústries Farmacèutiques**, el Sr. Thomas Cueni, en un article publicat al *New York Times* fa unes setmanes, "The Risk in Suspending Vaccine Patent Rules", 10.12.20, en què afirma que **"és cert que sense els fons públics d'agències [institucions públiques del govern federal nord-americà] com ara la U.S. Biomedical Advanced Research and Development Authority o del ministeri federal alemany d'Educació i Recerca, les companyies farmacèutiques globals no haurien pogut desenvolupar les vacunes COVID-19 ni fer-ho tan de pressa"**. El Sr. Cueni podria haver afegit que això passa també amb la majoria de grans vacunes que s'han estat produint des de fa molts anys (vegin l'article esmentat abans per veure els milions de dòlars i euros públics invertits). La part

fonamental en el desenvolupament de qualsevol vacuna és el coneixement bàsic, que s'acostuma a investigar en centres públics o amb fons públics de recerca sanitària i salubrista. La indústria farmacèutica, que sense aquest coneixement bàsic no podria desenvolupar les vacunes, fa servir aquest coneixement per avançar en la seva dimensió aplicada, és a dir, la producció de les vacunes. **Però allò que el president d'aquesta federació internacional oblida esmentar és que, a més a més de fer servir el coneixement bàsic que els Estats han finançat, aquests mateixos Estats ofereixen a les farmacèutiques un gran regal quan els garanteixen el monopoli en la venda del producte durant molts anys, que poden arribar a ser-ne vint, cosa que els assegura uns beneficis astronòmics (els més elevats del sector empresarial de qualsevol país).**

És aquest l'origen de l'escassetat de vacunes. És tan senzill com això. La propietat intel·lectual, garantida pels Estats i per les lleis del comerç internacional i els seus agents, és la que crea una escassetat "artificial" de vacunes, la qual cosa genera uns beneficis astronòmics a costa de no tenir prou vacunes per pal·liar les greus conseqüències de la pandèmia i prevenir la mort de milions d'éssers humans.

Què es podria fer?

El més lògic seria que, com ha proposat Dean Baker (l'economista que ha analitzat amb més detall, rigor i sentit crític la indústria farmacèutica internacional), **els Estats que ja van finançar el coneixement bàsic ampliessin la seva intervenció per incloure, a més a més d'aquest coneixement bàsic, l'aplicat, de manera que produïssin ells mateixos les vacunes, la qual cosa seria molt més barata** (ja que no caldria incloure en els costos de producció els enormes beneficis empresarials).

I el lector es preguntarà: per què no es fa el que sembla lògic? La resposta també és fàcil. Per l'enorme poder polític i mediàtic de la indústria farmacèutica a nivell nacional i internacional. **Dean Baker documenta molt bé la naturalesa d'aquestes connexions** (veure el vídeo "**Dean Baker On Beating Inequality & COVID-19: Tackle Patent and Copyright Monopolies**", 20.01.21, *The Analysis News*). De fet, entre un gran nombre d'experts en salut pública als EUA hi ha una postura generalitzada que **el legítim objectiu del món empresarial privat de posar com a principal objectiu el fet d'aconseguir optimitzar els seus beneficis econòmics hauria de ser limitat o fins i tot rebutjat en les polítiques públiques que tenen com a objectiu optimitzar la salut i minimitzar la mortalitat.** Aquesta percepció deriva del fet que els mateixos **EUA mostren clarament que la privatització de**

la sanitat, gestionada per empreses amb afany de lucre (que és la situació més comuna en aquell país), ha provocat un enorme conflicte entre els objectius empresarials i la qualitat i seguretat dels serveis. Els EUA són el país que té una despesa més gran en sanitat (la majoria, privada), i en què hi ha més gent insatisfeta amb l'atenció rebuda, amb un 32% de la població amb malalties terminals preocupada per com els seus familiars pagaran la seva atenció mèdica. **L'optimització de la taxa de guanys és un principi insuficient i enormement perillós per a la salut de la població (l'escassetat de vacunes n'és un exemple).**

Ens trobem o no en una situació de guerra, com es diu?

El llenguatge que fan servir constantment les autoritats que estan imposant enormes sacrificis a la població és un llenguatge bèl·lic. **Estem lluitant, se'ns diu, "en una guerra contra el virus"** (que la ultradreta cataloga com a "xinès", en un intent de recuperar la Guerra Freda, amb la substitució de la URSS per la Xina). **De fet, als EUA el nombre de morts per COVID-19 és més alt que el de morts causades per la II Guerra Mundial.** El que passa és que els que parlen així no s'ho creuen. És un recurs que fan servir per forçar un control dels moviments de la població (la qual cosa em sembla lògica i raonable) però, en canvi, segueixen conservant meticulosament els dogmes liberals de la propietat privada i les

lleis del mercat, dogmes deixats de banda en el passat en situacions de guerra de veritat. Com es pot justificar que els governants de les institucions de la UE (la majoria dels quals són conservadors i liberals) **respectin el *copyright* de les empreses farmacèutiques que han produït la vacuna contra el coronavirus? Durant la II Guerra Mundial tota la producció industrial es va orientar cap a la fabricació del material de guerra necessari. Per què no es fa ara el mateix?** Si es forcés la producció massiva d'aquestes vacunes per part de les empreses farmacèutiques a tots els països o en grups de països, **es podria vacunar ràpidament la població, no només dels països rics, sinó de tot el món.**

Com era previsible, **la Unió Europea, des del seu Parlament fins a la Comissió Europea i els seus altres òrgans de govern (la majoria governats per partits conservadors i liberals), s'hi ha oposat, ja que és captiva dels seus dogmes, que ja han demostrat ser fallits durant el període neoliberal i que, malgrat el seu gran fracàs, continuen essent dominants als establishments politicomediàtics a ambdós costats de l'Atlàntic Nord.** Al menys, als EUA, **la nova administració federal del govern Biden, pressionat per la comunitat científica (i per les forces progressistes dirigides per Bernie Sanders), estan invocant la Llei de Producció de la Defensa del país (aprovada pel president**

Harry Truman), la qual obliga tota la indústria a posar-se al servei de la defensa del país per produir el material necessari per prevenir i controlar la pandèmia. La justificació per apel·lar a aquesta llei és que el bé comú ha d'estar per damunt de tots els interessos privats, amb l'exigència a la indústria farmacèutica que avantposi el bé comú als seus interessos particulars. Passa el mateix pel que fa a d'altres productes com ara les xeringues especials i d'altres. Veurem si es duu a terme. Fora bo que passés el mateix a Europa. No cal dir que les dretes de sempre -des de Trump fins a les dretes d'Espanya (inclosa Catalunya)- acusen aquells que volen forçar aquesta producció de "sociocomunistes". Passa a tot arreu. És per això que la ciutadania hauria de mobilitzar-se per qüestionar uns dogmes que està fent tant de mal a la població. Encoratjo els lectors que s'organitzin i enviïn textos i cartes de protesta a aquestes institucions, ja que sí que es pot fer. El que passa és que el seu dogmatisme i les seves creences els impedeix de veure-ho.